
REPERE ÎN ISTORIOGRAFIA BIBLIOTECII MĂNĂSTIRII NOUL NEAMȚ. PROBLEME ȘI INTERPRETĂRI

Maria Danilov

Ecleziastică sau profană, istoria mănăstirii Noul Neamț (1864)¹, s-a impus în inventarele timpului, aproape exclusiv, după sursele publicate la sfârșitul secolului al XIX-lea - începutul secolului XX (Чудецки 1880, 977-996; Ганички 1880, 999-1002; Гурие 1911, 1-90). Puținele scrieri apărute în anii din urmă nici pe departe nu acoperă acea mare varietate de probleme ce vizează istoricul mănăstirii și cel al bibliotecii (Catalog 1989, 436; Poștarencu 1994, 64; Иринеи 2004, 172). Fără îndoială, cercetările istoricului bibliotecii mănăstirii Noul Neamț, presupun studii complexe, argumente factologice și interpretări adecvate obținute în temeiul unor investigații de durată în arhivele locale (ANRM), unde se păstrează o bună parte din arhivele mănăstirești de altădată (1864-1962), inclusiv și colecția de carte ce-a aparținut bibliotecii mănăstirii Noul Neamț (1199 volume).

Multiple probleme referitoare la viața sfântului lăcaș întemeiat de călugării de la Lavra Neamț pe moșiile străbune de la Chițcani (jud. Tighina), asupra cărora aceștia și-au redobândit dreptul de proprietate (Ново-Нямецкий 1881, 20-21), continuă să rămână în afara interesului de cercetare

academica. Se pare, că istoriografia, atât laică, cât și ecleziastică evită încă să ia în dezbateră unul dintre cele mai controversate evenimente din istoria Bisericii din Principatele Române, cum a fost risipirea călugărilor de la Lavra Neamț, ca urmare a reformelor petrecute în epoca lui Alexandru Ioan Cuza. Or, monahii plecați de la Neamț să înființeze noul lăcaș de pe malul Nistrului, erau dintre cei aleși, erau elita mănăstirii. Apoi, acești monahi n-au plecat într-o țară cu totul străină. Ei s-au strămutat pe moșiile ce le aparțineau pe bună dreptate, după vechea datină străbună, și care temporar erau intrate sub stăpânire străină (Ново-Нямецкий 1881, 20-21) (străinii le stăpâneau pământurile, însă niciodată sufletele lor). Ctitoririi noului lăcaș au obținut cedări esențiale de la autoritățile sinodale ale Imperiului Rus. Această situație de compromis s-a reflectat în statutul vieții monahale de la Noul Neamț pe toată perioada existenței acesteia sub regimul țarist. În ucazul Sf. Sinod din 13 ianuarie 1864, privitor la înființarea noului lăcaș în Basarabia se sublinia între altele: „viața interioară, adică statutul liturgic, ascultarea și alte canoane monahicești, – toate se vor respecta întocmai ca la Lavra Neamț [...] adică la fel ca și la Muntele Athos” (Гурие 1911, 73).

Călugării au luat cu ei, în Basarabia, ceea ce era legat de viața lor duhovnicească: cărți în limbile greacă și slavonă, marea lor majoritate fiind procurate pentru a fi traduse. O parte, însă, o alcătuiau traduceri înseși, care erau rod al Școlii paisiene și de care Părintele Andronic, ca unul ce a militat mereu pentru păstrarea tradiției, probabil nu s-a putut despărți niciodată. Or, părintele Andronic adusese în Basarabia – pe lângă vechi hrisoave și cărți de valoare – și tradiția unei vechi vieți monahale de la Lavra Neamț. În contextul amintit, ar trebui să repunem în discuție un alt aspect al problemei privitor la rolul pe care l-a avut nou-înființată mănăstire, Noul Neamț, în viața spirituală a provinciei românești de la est de Prut, aflată sub stăpânire străină.

¹ Pe 26 ianuarie, curent (2014) au avut loc ceremoniile aniversare dedicate celor 150 de ani de la înființarea mănăstirii Noul Neamț, cu participarea I.P.S. Vladimir, Mitropolitul Chișinăului și al întregii Moldove. Slujbele religioase prilejuite de momentul aniversar au început cu sfințirea apei și Acatistul Cuviosului Paisie Velicikovski († 1794). După Dumnezeiasca Liturghie, urmată de un Tedeum de sănătate pentru cei prezenți, a avut loc Sfințirea Crucii ridicată în locul unde au fost înmormântați primii călugări din mănăstirea Noul Neamț (Între soborul Înălțarea Domnului și biserica Sf. Ierarh Nicolae) și o litie pentru toți călugării care s-au nevoit în acest sfânt lăcaș. Manifestările au continuat, apoi, în Sala Festivă a mănăstirii cu o sesiune de comunicări științifice: P. S. Irineu (Tafunea) a prezentat volumul *Istoria mănăstirii Noul Neamț*; ierod. Alexie (Lungu), *Personalități duhovnicești din mănăstirea Noul-Neamț în decursul timpului*; ierom. Iosif (Pavlinciuc), *Importanța mănăstirii Noul-Neamț pentru Biserica Ortodoxă din Moldova între anii 1944-1962*; prot. Vitalie (Zelinski), *Legătura Seminarului Teologic de la Chișinău cu mănăstirea Noul-Neamț*. Ceremoniile aniversare au fost asistate de prezența starețului mănăstirii Noul Neamț, arhimandritul Paisie (Cecan).

Informațiile ce s-au conservat în colecțiile arhivelor locale privitor la istoricul bibliotecilor mănăstirești de altădată sunt mai mult decât modeste. Marea lor majoritate au fost distruse în perioada regimului sovietic, în special în anii '50-'60 ai sec. XX, când au fost închise locașurile sfinte. O excepție în acest sens o constituie doar arhiva mănăstirii Hârjauca și cea a Noului Neamț (jud. Tighina), acestea având și un fond special de păstrare în colecțiile arhivelor din Chișinău². În lipsa unor studii speciale consacrate istoricului bibliotecii, informațiile privitor la istoricul colecției de carte sunt risipite în diverse culegeri, reviste și cataloage bibliofile (Каталог 1989, 436). Nu avem însă în literatura noastră o lucrare temeinică asupra istoricului bibliotecii Noul Neamț.

Etape

În cercetarea istoricului bibliotecii Noul Neamț se disting două mari etape: cea dintâi acoperă sfârșitul secolului al XIX-lea - primele trei decenii al sec. XX. În această etapă sunt acumulate importante colecții de carte și se întreprind primele cercetări asupra fondului de manuscrise. Cea de a doua etapă începe cu anii '70 ai sec. XX. Cel puțin din anii 1965-1970, datează primele inventarieri ale cărților (depuse la arhivele statului de A.N. Nikitici, în 1962, în urma închiderii mănăstirii de către autoritățile sovietice), iar în anii 1982-1983 au fost alcătuite primele inventare ale colecției. În paralel se întreprind primele cercetări asupra colecției de manuscrise de limbă slavă și română din sec. XIV-XIX (143 de titluri), cealaltă parte a colecției (inventarul general cuprinde 1199 de volume), rămânând în continuare nevalorificată. Timp de aproape patru decenii, informația științifică asupra colecției de carte din biblioteca mănăstirii Noului Neamț a lipsit cu desăvârșire. Mai mult, în mediile științifice aceasta se considera pierdută după anul 1940 (Constantinescu 1986, 146-149).

Primele cercetări asupra colecției de carte din biblioteca Noul Neamț au fost întreprinse de M. Ganițki. Acesta a identificat 54 de titluri (manuscrise și cărți tipărite) (Ганицки 1880, 996-1003, 1050-1059, 1094-1099). Este important să reținem că, cercetătorul aprecia mult rolul spiritual al mănăstirilor din Țările Române în contextul european: „Principatele Române s-au deosebit de alte țări din Europa prin numărul impunător de biserici și

călugări cărturari [...]. Atunci, când prin ucazul lui Petru I, în Rusia a fost întărit un număr constant al călugărilor din mănăstiri, limitând accesul acestora la viața monahală, mulți dintre ei au plecat în Moldova [...]. Mănăstirile românești dintotdeauna au fost recunoscute drept importante centre de cărturărie [...]. În secolul al XVII-lea, mănăstirea de la Snagov era cunoscută prin edițiile Bibliei în limbile Orientului. Lavra Neamț devine un important centru al științei slavone-bisericești. Mii de călugări, care s-au perindat pe acele locuri erau preocupați de scrierea și tipărirea cărților” (Ганицки 1880, 996-997). Astfel, timp de câteva secole, au fost adunate importante tezaure de carte religioasă, constată M. Ganițki, în special colecții de manuscrise slavonești, care se păstrau în incinta Lavei Neamț. Odată cu trecerea călugărilor de la Lavra Neamț în Basarabia, o parte neînsemnată a acestora „au fost aduse de ieroschimonahul Andronic în Basarabia”, constată M. Ganițki. Acesta a clasificat cărțile în funcție de limba scrierii, cele românești fiind evidențiate în primul rând. Acestea alcătuiau 30 volume (titluri), manuscrise și tipărite (vezi în anexă lista acestora)³.

Primele 19 volume – după cum consemna M. Ganițki – erau alcătuirii sau traduceri ale ieromonahului Andronic și se păstrau în manuscris, cu excepția unui singur titlu – *Scurtă istorie a mănăstirilor Neamț și Secu* (sub nr. 8) – apărută în tipografia Lavrei Neamț, în 1857 (Ганицки 1880, 999)⁴. Observăm că, marea majoritate, o alcătuiesc manuscrisele lucrate de ieromonahul Andronic în perioada lui basarabeana de după anul 1861. Între celelalte 11 titluri în limba română publicate de M. Ganițki (din numărul total de 30), – zece manuscrise sunt lucrate, probabil, de alți copiiști de la mănăstire și doar o singură carte tipărită (sub nr. 30): *Răspunsul starețului Timofei la cererea monahului Sofronie Vârnav* (Iași, 1862) (Ганицки 1880, 1000)⁵. Aceasta din urmă a provocat o curiozitate sporită pentru cercetător. Este vorba de o broșură mică (12 pag.), din care a publicat integral

³ M. Ganițki a tradus titlurile cărților (manuscriselor) în limba rusă.

⁴ Ieromonahul Andronic scrie *Istoria sfințelor mănăstiri Neamțu și Secu adunată în scurt*, pe care a terminat-o la 20 martie 1857. Apariția acestei cărți, care ulterior a avut o vastă continuare se datorează unor circumstanțe despre care părințele Andronic relatează doar în anul 1887, în prefața celei de-a patra și ultimei variante a „Istoriei”. Textul-prefață conține suficiente mărturii în sprijinul partinității acestuia ieromonahului Andronic.

⁵ Vezi *Răspunsul starețului Timofei la cererea monahului Sofronie Vârnav*, Tipogr. ziarului Tribuna, Iași, 1862.

² ANRM, F. 1232, inv. 1; F. 2119, inv. 1-6.

mai multe fragmente, care în opinia lui M. Ganițki reflectau unele particularități ale vieții monahale din Principatele Române ca urmare a impactului reformelor lui Alexandru Ioan Cuza.

Importante sunt cercetările lui Arsenie Stadnițki cu referință la activitățile cărturărești ale părintelui Andronic (Стадницкий 1894, 503-512; Стадницкий 1894a, 547-557; Стадницкий 1895, 137-143), în special asupra perioadei când acesta este ridicat în treapta de arhimandrit (ucazul Sf. Sinod din 15 mai 1885; Гурие 1911, 121).

Prețioase cercetări asupra colecției de manuscrise îi aparțin lui Alexandru Iațimirski. Pentru prima dată este apreciată valoarea științifică a colecției de carte într-un context mult mai larg al investigației, – cel al epocii slavonismului cultural la români (Яцимирский 1898, 81-105). Pe același segment cronologic se înscrie și o „Istorie” a mănăstirii Noului Neamț (apărută în tipografia arhierescă din Chișinău), rămasă, de altfel nesemnaltă în literatura de specialitate. Este vorba de o lucrare modestă (cu doar 70 pagini), textul de bază (p. 1-36) este aranjat cu multă grijă în pagină, însoțit de o gravură (Maica Domnului Făcătoare de Minuni, cea aflătoare la Lavra Neamț) și de o imagine în medalion a mănăstirii Noul Neamț, plasată la începutul textului (Ново-Нямецкий 1881, 1). În cuprinsul cărții mai sunt inserate și cuvântările arhiepiscopului Pavel Lebedev (paginație separată) din 21 mai 1881 în legătură cu sfințirea Porților Sfinte și a zidului de mănăstire, dar și alte texte ale cuvântărilor arhieresti în legătură cu diferite evenimente petrecute la Noul Neamț (Ново-Нямецкий 1881, 1-7, 1-13, 1-12). Deși lucrarea apare fără autor, acesta poate fi lesne identificat în baza publicațiilor apărute în paginile Buletinului eparhial, în 1880 (Чудецкий 1880, 977-996). Relevante sunt informațiile oferite de autor privitor la activitățile lui Teofan Cristea, care cunoștea limbile „greacă, germană și parțial rusa”, iar în timpul liber acesta citea cărți din biblioteca personală, care se compunea, de altfel, din multă literatură în limbi străine, lămuritoare asupra Sfintei Scripturi (Ново-Нямецкий 1881, 5-6). O istorie a mănăstirii Noul Neamț a fost alcătuită de către arhimandritul Gurie (Grosu), însă, aceasta în mare parte este o reproducere după istoriile scrise de părintele Andronic (Гурие 1911, 107-125).

Unele referințe asupra valorii bibliofile ale colecției de manuscrise de la Noul Neamț – în perioada interbelică – ne-a lăsat Constantinescu-Iași (Con-

stantinescu-Iași 1933, 43-47) și Paul Mihail[ovici] (Mihail 1993, 23-36), ultimul s-a referit în special la legăturile cărturărești dintre Mitropolia Moldovei și mănăstirea Noului Neamț în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Constantinescu-Iași considera, între altele, că biblioteca mănăstirii Noul Neamț „este una din puținele comori de acest fel pe care le posedă Basarabia” (Constantinescu-Iași 1933, 43). A existat chiar și o intenție nerealizată, de altfel, a unor reprezentanți ai Academiei Române, care insistau să fie „transportate la București” o parte din manuscrisele de la Noul Neamț. A fost „o încercare” numai, – susține Constantinescu-Iași, pentru că administrația mănăstirii nu s-a lăsat provocată: Cercetătorul mai amintea în context și despre faptul că unele manuscrise de valoare au fost sustrate și înstrăinate de Al. Iațimirschi (Constantinescu-Iași 1933, 43-44). Constantinescu-Iași însă nu ne oferă relevanța unei cercetări minuțioase a colecției de manuscrise. Mai mult, acesta avea o cunoaștere aproximativă asupra numărului de exemplare din biblioteca mănăstirii, susținând că „numărul manuscriselor e cam de vreo 25- 30”. Multe le găsea însemnate din punct de vedere filologic, însă s-a ocupat numai de cele „câteva cu oarecare valoare artistică” (Constantinescu-Iași 1933, 45-46). Referințele asupra activităților cărturărești ale lui Andronic sunt destul de sumare, acesta fiind așezat în tagma cronicarilor: „În rândul lor putem aminti și lucrările călugărului Andronic [...]. Sunt scrise într-un stil aproape naiv, care îl fixează în familia cronicarilor drept un întârziat urmaș al lor, cu o frumoasă scriere ce amintește de faimoșii călugări de la mănăstiri – fără nici o ilustrație [...]. Manuscrisele de la Noul Neamț [...] pot sta cu cinste alături de cele de la Putna sau Dragomirna ale Mitropolitului artist Anastasie Crimca” (Constantinescu-Iași 1933, 44-47).

Ieromonahul Andronic – primul istoriograf al bibliotecii mănăstirii Noul Neamț

Este cunoscut faptul că ieroschimonahul Andronic a adus pe ascuns în Basarabia două valize cu cărți – „vreo 30 de volume” – manuscrise slave și românești din secolele XIV-XIX, dar și copii de documente ce i-au servit mai târziu în scrierea unui șir de lucrări în Basarabia⁶.

⁶ Atunci când se afirmă că au fost aduse „clandestin” două valize cu cărți se are în vedere faptul că părintele Andronic a fugit pe ascuns să nu fie prins de autoritățile române. Trecerea „valizelor cu cărți” n-a fost, însă, înregistrată la carantina vămii de la Sculeni.

Cărțile aduse au alcătuit de fapt temelia viitoarei biblioteci de la Noul Neamț. Biblioteca s-a completat ulterior cu volume aduse și de alți călugări veniți de la Lavra Neamț sau din alte mănăstiri (Каталог 1989, 17; Гурие 1911, 59-61)⁷. O altă parte a bibliotecii o formează numeroase danii care sunt menționate în *Pomelnicul* (1893) mănăstirii cu numele donatorilor⁸. Pomelnicul a fost alcătuit de arhimandritul Andronic și continuat de alți călugări, după anul 1893.

Arhimandritul Andronic (1820-1893), a fost vreme de mai mulți ani bibliotecar mai întâi la Secu, apoi la Lavra Neamț⁹. Având la îndemână tezaurul de documente și manuscrise din biblioteca mănăstirii (atingea la acea vreme cifra de 1671 de volume), scrie de timpuriu. Pe la 1859 avea câteva creații originale și compilații manuscrise (Andronic 1881, 1-30)¹⁰. Era mai degrabă un autodidact, însă a manifestat interes constant pentru agonișirea cărților dar și pentru scriere. Printre însemnările lăsate în cuprinsul manuscriselor îngrijite de părintele Andronic, decodificăm o astfel de mărturisire: „Îndeletnicirile mele cele mai dese care în fire mi-au fost, alcătuirea și scrierea și prescrierea sfintelor cărți, dintre care unele au rămas în Moldova, iar cele mai multe se află zestre în biblioteca acestei monastiri [...]”¹¹.

În colecția arhivelor din Chișinău s-au conservat 32 volume/manuscris din cele alcătuite de Andronic, printre care 10 volume din *Istoria Mănăstirilor Neamțul și Secul* și două volume cuprinzând *Istoria Mănăstirii Noului-Neamț* (cartea I-a, 1881; cartea III-a, 1888)¹². Se cuvine să menționăm că părintele Andronic a avut intenția să-și editeze opera sa de căpătâi – „*Istoriile mănăstirii Neamțul și Secul*”¹³. Sursele cercetate stau dovadă că părintele Andronic a manifestat o exigență deosebită în munca de redactare a ma-

nuscriselor, revenind asupra lor ori de câte ori i s-a ivit un răgaz de muncă asupra operei sale de gândire. Mai mult, atunci când apăruse o rară ocazie ce l-ar fi ajutat într-o oarecare măsură să-și ușureze munca de legare a cărților (manuscrise), acest lucru nu s-a întâmplat. Mărturie în acest sens ne servește adresa din 19 iunie 1886 (nr. 46), către arhiepiscopul Sergie. Părintele Andronic solicita să i se permită utilizarea inventarului tipografic ce zăcea în lăzile sigilate din incinta mănăstirii¹⁴. Acesta mai indică scrupulos, precum că „la mănăstire sunt frați care se pricep în meșteșugul legatului cărților și ar putea să amenajeze și un atelier de legătorie”. Sursele de arhivă, însă, nu ne mărturisesc nimic mai mult în această privință. Să mai notăm că în partea inferioară a filei – dosarul de arhivă – poate fi decodificată următoarea însemnare: „Din spusele verbale ale arhiepiscopului Serghie, Tipografia Eparhială a fost vândută lui Șlimovici din Chișinău, la anul 1887”¹⁵. Se pare, cel care a lăsat acest comentariu a scris mult mai târziu după cele întâmplate.

Problema organizării unei tipografii în incinta mănăstirii Noului Neamț a rămas, în fond, un proiect nerealizat. Deși, în acest scop anume fusese procurat de către mănăstire utilajul Tipografiei Eparhiale¹⁶ (închisă în luna ianuarie 1883) la insistența arhiepiscopului Serghie (1882-1891). Cauzele aceluși eșec rămân în continuare o problemă neelucidată în spectrul istoriografic al istoricului mănăstirii. Fără îndoială, atât interdicțiile sinodale, cât și acțiunile întreprinse de arhiepiscopul Serghie, au periclitat realizarea aceluși proiect cultural.

În contextul amintit, nu pare a fi lipsit de interes faptul că, Paul Mihail, amintea de vizita arhimandritului Conon Aramescu-Donici, de la Iași, care a obținut o întrevvedere cu arhiepiscopul Serghie. Iar acesta i-a solicitat o referință asupra manuscrisului îngrijit de Andronic, *Istoria mănăstirii Neamțul și Secul*. Arhiepiscopul Serghie era interesat să cunoască părerea arhimandritului Conon Aramescu-Donici privitor la reformele lui Alexandru Ioan Cuza. Paul Mihail, susține, precum că în urma acestor discuții arhiepiscopul Serghie

⁷ Părintele Andronic a trecut Prutul pe la vama Sculeni în noaptea de 1 octombrie 1861. Împreună cu părintele Andronic au trecut 10 călugări, apoi încă 22.

⁸ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 98, f. 93-101.

⁹ În lume Andrei Nicolaevici Nanu-Badenschi, numit și Popovici, s-a născut la 4 iulie 1820 în satul Lungani (Bucovina), în familia preotului Nicolae Nanu și a soției sale Măria, născută Badenschi. Rămas orfan, în 1831, a fost adus la mănăstirea Neamț, unde s-a aflat în diferite ascultări. În 1839, a fost călugărit la Lavra Neamțu, primind numele Andronic.

¹⁰ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 93.

¹¹ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 98, f. 9.

¹² ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 64, 70-75, 77, 82-84, 89, 90, 93.

¹³ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 74; vezi *Istoria mănăstirilor Neamțul și Secul*, Cartea a 8-a [manuscris autograf], 1877, 298 f.; este vorba de exemplarul pregătit pentru tipar de către Andronic.

¹⁴ ANRM, F. 2119, inv. 1, d. 83, f. 43.

¹⁵ ANRM, F. 2119, inv. 1, d. 83, f. 43.

¹⁶ ANRM, F. 2119, inv. 1, d. 83 [inventarul vechi sub nr. 42]. *Сметы, просьбы, переписка с архиепископом Кишиневский и Хотинский об устройстве Типографии в Ново-Нямецком монастырю. 8 августа 1883 г. - 16 июня 1886 г., 43 с.*

„a intervenit către Sf. Sinod spre a se învoi tipărirea manuscrisului duhovnicul Andronic”. De asemenea se afirmă că, pe 19 decembrie 1888 (nr. 5793), arhiepiscopul din Chișinău a fost înștiințat că „manuscrisul poate fi aprobat spre tipar, însă numai după îndepărtarea și prescurtarea acelor locuri în care se judecă aspru înstrăinarea averilor mănăstirești fără analizarea pricinilor care au determinat guvernul la aceasta”.

Probele aduse în discuție stau mărturie că părintele avea speranța că, într-o buna zi, manuscrisele îngrijite de el cu atâta trudă, timp de mai bine de trei decenii, vor vedea lumina tiparului. Foarte precaut în intențiile sale, el a încercat să treacă peste restricțiile cenzurii sinodale, obținând în acest scop, în 1889, permisiunea oficială a Sf. Sinod din Sankt Petersburg în tipărirea lucrării sale *Istoria Mănăstirii Neamțul* (Mihail 1993, 24, 28), deși, o ediție tipărită a acestui volum nu se cunoaște.

Dincolo de ambițiile imperiale ale administrației țariste din Basarabia – în baza mărturiilor certe ale vieții bisericești de la Noul Neamț – ar trebui să reculegem, să rescriem, de fapt, acea istorie vie, defel ușoară, trăită de comunitatea monahală sub stăpânire străină. Numai cărțile scrise de mână și legate personal de părintele Andronic alcătuiesc o colecție cu totul impresionantă (sub 60 volume). Fondul de manuscrise atribuite lui Andronic au o tematică variată. Printre acestea se numără, alături de istoriile mănăstirii (Neamțul, Secu, Noul Neamț) și *Voroavă pentru pomenirea egumenilor mănăstirii Neamțul și Secul* (1857); *Pomenicul egumenilor și a tuturor părinților* (1859, 1863); *Correspondența cu privire la întemeierea mănăstirii Noului Neamț, 1861-1864*; *Istorie cuprinzătoare în scurt pentru călătoria din Basarabia la Chiev a ieroshim. Andronic* (1864)¹⁷ etc.

Pentru o mai bună cunoaștere a preocupărilor cărturărești sau de oarecare altă natură, de fel de neglijat este și manuscrisul *Învățăături și predici ale arhimandritului Andronic*¹⁸. O contribuție destul de modestă ca cuprindere (12 file), care conține texte de o valoare istorică și culturală inedită: *Voroavă la iubileiu de 25 de ani de la întemeierea mănăstirii Noul-Neamț*¹⁹; *Cuvânt la sfințirea bibliotecii și a școalei de cântări* (9 iunie 1885)²⁰.

Să amintim că, demersul Frăției de la mănăstire în vederea construcției unui bloc special prevăzut pentru bibliotecă a fost înaintat către oficialități în 10 august 1879 (Гурие 1911, 111), însă evenimentul inaugurării s-a întâmplat abia peste șase ani, în 1885. Vom consemna, între altele, și manuscrisul *Oareșcare aduceri aminte* (1892)²¹, cuprinde un „Catalog despre toate cărțile alcătuite de mine și scrise cu mâna mea, și de ceale copiate de prin alte alcătuiuri [...], care se află aicea în biblioteca Sfintei noăi monăstiri Neamțului legate gata, 1889, august 25”. Volumul cuprinde 67 titluri din opera de gândire a lui Andronic (creații originale sau copii multiplicat) ²². Referințele noastre sintetice asupra preocupărilor cărturărești ale părintelui Andronic nu pot trece peste *Diată arhimandritului Andronic* (1886)²³, în care părintele a lăsat posterității o cutremurătoare rugă, un testament, de fapt, referitor la cărțile ce-i aparțineau: „Mă rog, ca sfintele cărți, toate câte se vor afla în limba moldovenească și ruscă, și grecească, tipărite și adunate prin multă sârguință a mea aici, precum și cărțile di psaltichie cele scrise de păcătoasă mâna mea, așijderi și cărțile cu istorii, cele adunate și scrise cu multă osteneală de mine, **să rămâie spre îmbogățire bibliotecii mănăstirii**”²⁴ (s.n. - M.D.). Toate aceste nespuse de prețioase informații istorice, fără îndoială, vor asigura pe viitor o cercetare temeinică asupra activității părintelui Andronic, cel care, timp de mai bine de trei decenii a fost o personalitate de primă mărime în viața cultural-spirituală a mănăstirii Noului Neamț.

Inventarierea fondului de carte

Acumularea fondului de carte, fie manuscrise sau tipărită, l-a determinat pe arhimandritul Andronic să întocmească primele cărți de inventar. Colecția cărților (manuscrise și tipărite) din biblioteca mănăstirii Noul Neamț a fost (de-a lungul unui secol) în repetate rânduri inventariate. Însă înainte de a lămuri importanța cărților de inventar propriu-zise, vom consemna, între altele, că începând cu anul 1861 (imediat după sosirea părintelui Andronic în Basarabia, octombrie 1, 1861) sunt atestate pe filele manuscriselor de limbă slavă (13 vol.) primele însemnări de posesie: „*Din sfânta m[ănastire] Neamțului adusă aice*” (Ca-

¹⁷ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 30, 41, 54, 55.

¹⁸ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 87, 12 f.

¹⁹ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 87, f. 5.

²⁰ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 87, f. 1 v.

²¹ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 95, 50 f.

²² ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 95, f. 48-50.

²³ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 88, 15 f.

²⁴ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 88, f. 4-6.

talog 1989, 18). Un alt text și/sau notă de posesie este datat cu anul 1864: „*Această carte s-au adus din sf[â]nta monastire Neamțului cea veche în sf[â]nta Noua monastire Neamț prin ierosimonah Andronic și cine o va înstrăina, să fie neiertat în veci, anul 1864. Andronic d[un]hovnic*”²⁵ (text în limba română). Ulterior (probabil dintre ucenicii lui Andronic), notele de posesie au fost consemnate pe filele unor manuscrise și în limba rusă – cu același text.

Primul inventar al bibliotecii Noului Neamț a fost alcătuit de părintele Andronic în 1884 (la numai 20 de ani de la întemeierea mănăstirii)²⁶. În listele de inventar au fost înregistrate 146 de manuscrise (în limbile română și slavă) și 2272 vol./tipărite în limbile română, slavă, greacă, rusă, bulgară, sârbă etc. (Каталог 1989, 431)²⁷. Sursele cercetate stau dovadă că acest catalog/inventar a fost completat de arhimandritul Andronic și după anul indicat în titlu (1884). Ultimele înregistrări s-au păstrat din 1891 (Andronic a decedat în 1893). Deși, am putea presupune că au fost completări și mai târziu, însă sfârșitul catalogului lipsește²⁸. În sprijinul acestor ipoteze de lucru sunt și alte argumente: de pildă, în *Marele Pomelnic* (1893), se menționează; „Iosif Naniescu Mitropolitul Moldovei la 30 aprilie 1890 au dăruit 40 de cărți care sunt însemnate în Catalogul cărților și un album cu 55 fotografii, înfățișând deosebite vederi ale Mitropoliei Moldovei”²⁹.

Un deosebit interes în cercetarea istoriei bibliotecii, în special a acumulării fondului de carte, îl prezintă *Catalogul cărților mănăstirii Noul Neamț*, de Andronic (1884) (Каталог 1989, 342-343)³⁰. O lectură mai atentă a cuprinsului cărții scoate în evidență faptul că biblioteca mănăstirii cuprindea cărți în limbile bulgară, polonă, sârbă, germană, franceză, rusă, greacă, latină, turcă și română, începând cu secolul al XV-lea și până la anul amintit mai sus (1884). Referințele bibliografice din catalog cuprind date importante asupra cărților. Alături de indicarea titlului, autorului sau a copistului, neapărat este însemnată și limba scrierii. În baza datelor selectate din acest

catalog constatăm că la 1884, în colecția bibliotecii erau cărți tipărite în limba română – 805 vol.³¹, iar manuscrise – 103³². Prezintă interes și *Condica odoarelor mănăstirii Noul Neamț* (1884), îngrijită de Andronic. Alături de acele odoare bisericești sunt înregistrate și cărțile de bibliotecă³³. Printre manuscrisele părintelui Andronic se numără până și două volume de notație psaltică, fapt care arată aria largă pe care o acopereau manuscrisele sale.

Alte cărți de inventar au fost alcătuite în anii 1892, 1929, 1934-1938, 1959-1961, 1965-1970, care, la fel, se păstrează în colecția Arhivelor Naționale din Chișinău³⁴. Conform datelor din inventarul bibliotecii pe anii 1934-1938, biblioteca mănăstirii cuprindea 2408 volume³⁵. Astfel constatăm, că timp de 54 de ani (după 1884) fondul colecției de carte a crescut cu numai 136 exemplare. În anul 1944, în legătură cu evenimentele dramatice ce s-au petrecut pe teritoriul Basarabiei (locul mănăstirii se afla tocmai în epicentrul operației Iași-Chișinău), autoritățile Statului Român au avut intenția să evacueze o parte din bunurile mănăstirii. În acest scop au fost alcătuite inventare speciale în care au fost înregistrate și cărțile din biblioteca mănăstirii Noului Neamț. Odată cu instalarea pe teritoriul Basarabiei a regimului sovietic de ocupație (august 1944), au fost închise un șir de mănăstiri. Astfel, între anii 1945-1958, în urma lichidării unor mănăstiri (Curchi, Căpriana, Hârbovăț, Hâncu ș.a.), o parte din bunurile acestora, în special cărțile, au fost salvate și aduse la mănăstirea Noul Neamț, nefiind însă și inventariate. În data de 16 octombrie 1962 a fost închisă și mănăstirea Noul Neamț (arhiva mănăstirii, cărțile din biblioteca, atât cât s-a salvat cu putință), au fost depuse din inițiativa lui A. Nichitici la Arhiva Centrală de Stat a RSSM (Каталог 1989, 19).

În anii 1965-1970 colecțiile de documente și cărțile au fost supuse unei inventarieri minuțioase, alcătuiindu-se în acest scop mai multe cărți de inventar. Colecția de documente a fost cuprinsă într-un singur inventar și cuprinde anii 1860-1962. Celelalte inventare cuprind cărțile (manuscrise și tipărite). În inventarul din acești ani sunt incluse 1348 vol., cele de la Noul Neamț – 1199

²⁵ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 88, f. 4-6, p. 18; nota este înregistrată pe câmpul inferior al filei de manuscris și a fost atestată în 30 de volume scrise în limbile română și slavă.

²⁶ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 85, 98 f.

²⁷ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 85, 1-98 f.

²⁸ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 85, f. 98.

²⁹ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 98, f. 56.

³⁰ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 85, f. 1-98.

³¹ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 85, f. 21-45.

³² ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 85, f. 12-21.

³³ ANRM, F. 2119, inv. 3, d. 86, f. 83-86, 87-98.

³⁴ ANRM, F. 2119, inv. 1, d. 23, 110, 130, 273, 313, 325, 393.

³⁵ ANRM, F. 2119, inv. 1, d. 318, f. 1-74.

vol. Colecția de manuscrise, atât câte s-au păstrat (143), a fost cercetată integral de V. Ovcinikov-Pelin, în anii 1982-1983. În acest scop a fost alcătuite inventare separate pentru manuscrisele de limbă slavă (sec. XIV-XIX)³⁶ și cele de limbă română (sec. XVIII-XIX)³⁷. Pentru prima dată s-a încercat o descriere bibliografică a fiecărui exemplar inventariat. O colecție impunătoare se constituie din manuscrisele cu note muzicale din sec. XVIII-XIX, în limbile română, greacă și slavonă. Acestea, de asemenea, alcătuiesc registre separate – manuscrise³⁸ și tipărite (sec. XVIII-XX)³⁹.

În urma cercetărilor întreprinse asupra colecției s-a stabilit că, ultima inventariere a fondului de carte (Arhiva Națională) s-a întreprins în 1992 (martie, 20). În patrimoniul Arhivei Naționale (fondul mănăstirii Noul Neamț), actualmente se dețin 1352 vol. (sec. XVII-XX) și 78 exemplare (note muzicale). În total – 1430 volume/ cărți tipărite, dintre care cele de la Noul Neamț alcătuiesc 1199 vol. Celelalte volume sunt cărți ce au făcut parte din colecțiile altor centre monastice din Basarabia: Curchi, Hărbovăț, Hâncu și Suruceni. De asemenea constatăm că, după *Catalogul* lui Andronic (1884), predominau cărțile românești (acum în inventarele arhivelor din Chișinău predomină cele străine, grecești și rusești).

Primul catalog tipărit al colecției de manuscrise

După aproape trei decenii de la depozitarea în arhivele din Chișinău a colecției de carte ce a aparținut mănăstirii Noului Neamț (1962), tăcerea acestora a fost deturnată prin apariția volumului îngrijit de Valentina Ovcinikov-Pelin, în 1989 (Catalog 1989, 436). A fost valorificată doar o parte din colecția bibliotecii Noului Neamț – cea de manuscrise „de limbă slavă și moldovenească” din sec. XIV-XIX (143 de titluri), cealaltă parte a colecției (inventarul general cuprinde 1199 de volume), rămânând în continuare nevalorificată. Precizăm că în catalogul îngrijit de V. Pelin au fost incluse și „6 manuscrise” înstrăinate de colecția arhivelor din Chișinău, acestea având loc de depozitare în patrimonial unor instituții din Federația Rusă (Muzeul Istoric de Stat, Moscova, Fondul Barsov, nr. inv. 25; Fondul Șciukin, nr. inv. 507; Biblioteca Națională a Federației Ruse, Fondul 218, nr. 178;

nr. inv. 203; Biblioteca Academiei de Științe din Sankt Petersburg, Fondul Al. Iațimirski, nr. 13, 3, 19; Biblioteca Academiei de Științe a Moldovei, nr. inv. 318111) (Catalog 1989, 29).

Descrierea colecției de manuscrise cuprinse în *Catalog* are la bază principiul cronologic, astfel încât cuprinde: sec. XIV – 2 vol. (nr. 1-2); sf. sec. XIV – înc. sec. XV – 2 vol. (nr. 3-4); sec. XV – 5 vol. (nr. 5-9); sf. sec. XV – înc. sec. XVI – 2 vol. (nr. 10-11); sec. XVI – 4 vol. (nr. 12-15); sec. XVII – 1 vol. (nr. 16); sec. XVIII – 24 vol. (nr. 17-40); sec. XIX – 103 vol. (nr. 41-143). Dintre manuscrisele secolului al XIX-lea, lucrările arhimandritului Andronic, alcătuiesc 32 de volume, acestea fiind compartimentate separat (nr. 103-142) (Catalog 1989, 30). Manuscrisele incluse în Catalog (143 volume) au fost identificate și după limba scrierii: slave – 48 vol. (sec. XIV-XIX)⁴⁰ și română – 95 vol. (sec. XVIII-XIX). Cercetările întreprinse de V. Ovcinikov-Pelin s-au extins și asupra integrității exemplarelor de colecție (numărul de file, erorile și lipsurile de file). Au fost identificate filigranele de hârtie (moment foarte important, de altfel în datarea manuscriselor), au fost descrise ornamentele și conținutul manuscriselor.

În catalogul îngrijit de V. Ovcinikov-Pelin (1989), după cum s-a arătat mai sus, au fost incluse 6 manuscrise „înstrăinate” de colecția bibliotecii Noului Neamț. În urma unor cercetări în colecțiile bibliofile din URSS (Moscova și Sankt Petersburg), s-a stabilit cu certitudine locul lor de depozitare, cinci dintre ele sunt cărți rare cu valoare de unicat: *Сборник аскетических сочинений*, sf. sec. XIV – înc. sec. XV (izvod sârbesc) (Catalog 1989, 82)⁴¹; *Слова Григория Богослова*, 1424 (izvod medio-bulgar) (Catalog 1989, 91)⁴²; *Сборник слов житий, апокрифов и патериковых повестей*, 1448 (izvod medio-bulgar) (Catalog 1989, 101)⁴³; *Библейские книги 16 пророков с толкованими*, 1475 (izvod medio-bulgar) (Catalog 1989, 101)⁴⁴; *Псалтырь*, 1529 (izvod

⁴⁰ Manuscrisele decodificate au la baza scrierii izvodul medio-bulgar, sârbesc și rusesc.

⁴¹ Muzeul Istoric de Stat, Moscova, Fondul Barsov, nr. inv. 25.

⁴² Biblioteca Națională a Federației Ruse (fosta V.I. Lenin), Fondul 218, nr. 178; pe filele cărții se păstrează numerele vechi de inventar: 1, 22, 727, 1477; în 1951, cartea a fost achiziționată de fondul de manuscrise de la I. Bogaci.

⁴³ Biblioteca Academiei de Științe din Sankt Petersburg, Fondul Al. Iațimirski, nr. 13, 3, 19); în 1903, împreună cu alte manuscrise este donat de Al. Iațimirski acestei instituții.

⁴⁴ Muzeul Istoric de Stat, Moscova, Fondul Șciukin, nr. inv. 507; exemplarul a fost semnalat în colecția moscovită de Al. Iațimirski, în 1889 (achiziționat din Basarabia de la pr. Teofil Ghepetki).

³⁶ ANRM, F. 2119, inv. 2; manuscrise inventariate - 43.

³⁷ ANRM, F. 2119, inv. 3; manuscrise inventariate - 100.

³⁸ ANRM, F. 2119, inv. 4; manuscrise inventariate - 76.

³⁹ ANRM, F. 2119, inv. 4; cărți tipărite inventariate - 78.

medio-bulgar) (Каталог 1989, 118)⁴⁵; *Codice miscelaneu de învățătură și vieți de sfinți*, 1802 (limba română) (Каталог 1989, 204)⁴⁶

Cercetătoarea V. Pelin aduce în câmpul de cercetare informația științifică privitor la 16 cărți/manuscrise (sec. XIV - înc. sec. XX) al căror loc de păstrare nu este cunoscut. Cărțile au fost incluse într-un compartiment separat în cuprinsul catalogului (Овчиникова-Пелин 1989, 357-365). Informațiile bibliografice asupra manuscriselor au fost recuperate după ediția *Catalogului cărților mănăstirii Noului Neamț de Andronic* (1884), dar și din descrierile lui Al. Iațimirski (1898) (Овчиникова-Пелин 1989, 358).

Din cercetările prealabile (anii '90 ai sec. XX) s-a stabilit, precum că în diverse instituții de patrimoniu din Federația Rusă se păstrează în jur de 800 de manuscrise românești (de limbă slavă) din sec. XIV-XIX și peste 200 (în română) sec. XVII-XIX (Каталог 1989, 7). Printre acestea, fără îndoială se regăsesc o bună parte din acele valori de patrimoniu ce au aparținut bibliotecii mănăstirii Noul Neamț. În contextul amintit vom reține atenția asupra cercetărilor întreprinse de către alți cercetători consacrați: Nina Negru (Negru 2008, 41-49.) și Nina Matei (Matei 1997, 6), care au adus în câmpul disputelor istoriografice multiple alte aspecte ale istoricului completării colecției de carte din biblioteca mănăstirii, neelucidate încă. Nu sunt lipsite de interes nici unele date noi privitor la reactivarea activităților cărturărești la Noul Neamț în cercetările întreprinse de Dinu Poștarencu (Poștarencu 1994, 64) și ieromonahul Irineu (Трифун 2004, 123-127).

În finalul acestui succint discurs istoriografic îformulăm câteva considerente de lucru:

- Statutul mănăstirii Noul Neamț, pentru toată perioada aflării acesteia „sub ruși” (1864-1918) a fost unul special, cu rânduiala și tipicul așezat de Paisie Velicikovski, adică cu o viață internă specifică tradiției aduse în Basarabia de călugării veniți de la Lavra Neamț. Cât privește reperele în istoriografia bibliotecii mănăstirii Noul Neamț, trebuie să punem în valoare contribuția enormă în edificarea acesteia de către ieromonahul Andronic (1820-1893). Manuscrisele acestuia, în exclusivitate românești, cifrându-se la 67 volume, îl situează dintr-odată într-o lumină relevantă sub raport cultural.
- În istoriografia tradițională arhimandritul Andronic va fi numit „ultimul cronicar al secolului al XIX-lea”. Iar faptul că n-a reușit să-și editeze opera scrisă în Basarabia – rămasă toată în manuscris – stă dovadă că părintele Andronic s-a autoizolat în mediul monahal al obștii de la mănăstire, cum de altfel și întreaga obște monahală de acolo.
- În urma cercetărilor întreprinse în anii '70-'80 ai sec. XX, a fost valorificată doar o parte din colecția bibliotecii Noului Neamț – cea de manuscrise de limbă slavă și română din sec. XIV-XIX (143 de titluri), cealaltă parte a colecției (inventarul general cuprinde 1199 de volume), rămânând în continuare nevalorificată. Astfel, valorificarea integrală a colecției de carte (depozitată în colecțiile Arhivelor Naționale din Chișinău) ce-a aparținut bibliotecii mănăstirii în perioada anilor 1864-1962, devine o necesitate de netăgăduit.

Anexă

Manuscrise și cărți tipărite în limba română din colecția bibliotecii mănăstirii Noul Neamț (după catalogul publicat de M. Ganițki, în 1880)^{47,123}

1. Istoria creștinismului și a ierarhiei bisericești în Țara Moldovei, 1867, 369 f.
2. Istoria creștinismului și a ierarhiei bisericești în Valahia, 1860, 67 f.
3. Istoria începutului cinului călugăresc adevărat, manuscris, 1864, 109 f.
4. Istoria Lavrei Neamț de la începuturi până la anul 1779, 1864, 238 f.
5. Istoria mănăstirilor Neamț și Secul de la 1794 până la 1855, 1875, 225 f.
6. Istoria mănăstirilor Neamț și Secul de la 1855 până la 1875, 1876, 308 f.

⁴⁵ Biblioteca Națională a Federației Ruse, Fondul 218, nr. inv. 203; manuscrisul are pe file numerele de inventar ale Bibliotecii Noului Neamț: 1, 6, 727, 1487 și ștampila mănăstirii cu anul 1932; în 1952, cartea a fost achiziționată de la I. Bogaci.

⁴⁶ Biblioteca Academiei de Științe a Moldovei, nr. inv. 318 111; cartea are numere de inventar vechi: 36, 590, 2059 și a fost achiziționată în 1977.

⁴⁷ Ганицки 1880, 998-1000.

7. Adaos la istoria mănăstirilor Neamț și Secul, 298 f.
8. Scurtă istorie a mănăstirilor Neamț și Secul, tipărită la tipografia Lavrei Neamț, 1859, 298 p.
9. Istoria fondării mănăstirii Noul Neamț, 1873, 193 f.
10. Minunile Sfintei Icoane a Maicii Domnului de la Noul Neamț, 42 f.
11. Istoria mănăstirii Secul de la 1775, 1874, 176 f.
12. Viața Cuviosului Paisie Velicikovski până la moarte - 1794, 1874, 176 f.
13. Așezământul vieții de obște de Paisie Velicikovski până la moarte - 1794, 1874, 241 f.
14. Compunerile Cuviosului Paisie Velicikovski, 1878, 210 f.
15. Despre schizmaticii moldoveni, 108 f.
16. Istoria călătoriei la muntele Athos și a Sf. mănăstiri, 200 f.
17. Călătoria în Palestina și istoria pentru cetatea Ierusalim, 118 f.
18. Istorie pentru călătoria din Basarabia la Chiev și alte locuri din Rusia, 90 f.
19. Învățăături și predici ale arhimandritului Andronic, 42 f.
20. Ispitirea Mântuitorului în pustie și întoarcerea în rai, 1862, 49 f.
21. Viața Sf. Ioan Valahul, care a suferit la 1662, 160, 19 f.
22. Învățăături despre pământul Sfânt, 1856, 85 f.
23. Creațiile Sf. Simion, noul Teolog, 1878, 160 f.
24. Miscelaneu de slujbe și acatiste, 1854, 454 f.
25. Sinaxarul sfinților pe tot anul, 1860, 150 f.
26. Sinaxarul lunii septembrie și octombrie, 1867, 526 f.
27. Sinaxarul lunii noiembrie, 850 f.
28. Cuviosul Maxim mărturisitorul de iubire și Sf. Simeon, manuscris, sec. XVIII.
29. Cronică a Valahiei de la anul 6798-7197.
30. Răspunsul starețului Timofei la cererea monahului Sofronie Vârnav, Tipogr. ziarului Tribuna, Iași, 1862.

Bibliografie

- Andronic 1877:** Andronic, Istoria mănăstirilor Neamțul și Secul, Cartea a 8-a [manuscris autograf] (Noul Neamț 1877), 298 f.
- Andronic 1884:** Andronic, Catalogul cărților manuscrise și tipărite de Andronic [manuscris] (Noul Neamț 1884).
- Andronic 1889:** Andronic, Istoria monăstirii Neamțul de ieroshim Andronic. Cartea I [redactată și completată în 1889], manuscris, 204 f.
- Constantinescu 1986:** R. Constantinescu, Manuscrise de origine românească din colecții străine. Repertoriu (București 1986).
- Constantinescu-Iași 1933:** P. Constantinescu-Iași, Manuscrisele de la mănăstirea Noul Neamț. Viața Basarabiei, nr. 2, 1933, 43-47.
- Danilov 2013:** M. Danilov, Biblioteca mănăstirii Noul Neamț. 1864-1964. In: Mănăstiri și schituri din Republicii Moldova. Studii enciclopedice (coord. și red. șt. acad. A. Eșanu; cond. de proiect dr. C. Manolache), Centrul de Studii enciclopedice (Chișinău 2013), 491-502.
- Matei 1997:** N. Matei, Biblioteca mănăstirii Noul Neamț, tezaur de spiritualitate și cultură românească. In: Literatura și Arta 40 (2720), Chișinău, 2 octombrie 1997, 6.
- Mihail 1993:** P. Mihail, Legături cărturărești dintre Mitropolia Moldovei și mănăstirea Noul Neamț. In: Mărturii de spiritualitate românească în Basarabia (Chișinău: Știința 1993), 23-36.
- Negru 2008:** N. Negru, De la Neamț la Noul Neamț: secularizarea ca prilej pentru înstrăinarea de valori patrimoniale românești. In: Magazin bibliologic 1-2, 2008, 41-49.
- Pelin 1997:** V. Pelin, Manuscrise românești inedite din biblioteca mănăstirii Noul Neamț (sec. al XIX-lea). In: Sud-Estul și contextul european, [Buletin VIII] (București 1997), 61-67.
- Poștarencu 1994:** D. Poștarencu, Mănăstirea Noul-Neamț (Chișinău: Editura Universitas 1994).
- Ганицки 1880:** М. Ганицки, Старопечатные книги и рукописи в Ново-Нямецком монастыре. В сб.: Кишиневские Епархиальные Ведомости, № 20, 21, 22 (Кишинев 1880), 996-1003, 1050-1059, 1094-1099.
- Гурие (Гроссу) 1911:** Архим. Гурие, История Ново-Нямецкого Свято-Вознесенского монастыря (Кишинев: Епархиальная Типография 1911).

- Иринея (Тафуня):** Иером. Иринея (Тафуня), История Свято-Вознесенскаго Ново-Нямецкаго Кицканскаго монастыря. Издание Второе исправленное и дополненное (Ново-Нямецкий: Издательство Препод. Паисия Величковского 2004).
- Каталог 1989:** Каталогул женерал ал манускриселор молдовенешть че се пэстрязэ ын УРСС. Коллекция Мэнэстирий Ноулуй Нямц, сек. XIV-XIX (алкэтуитор В. Овчинова-Пелин) (Кишинэу 1989).
- Ново-Нямецкий 1880:** Ново-Нямецкий монастырь (Кишинев: Тип. Архиерейского Дома 1881).
- Овчинова-Пелин 1989:** В. Овчинова-Пелин, Дате деспре манускриселе библиотечий мэнэстирий Ноул Нямц ал кэрор лок де депозитаре ну се куноаште. Ын: Каталогул женерал ал манускриселор молдовенешть че се пэстрязэ ын УРСС. Коллекция Мэнэстирий Ноулуй Нямц, сек. XIV-XIX (алкэтуитор В. Овчинова-Пелин) (Кишинэу 1989), 357-365.
- Стадницкий 1894:** А. Стадницкий, Архимандрит Андроник, игумин Ново-Нямецкаго Свято-Вознесенскаго монастыря в Бессарабии. В сб.: Кишиневские Епархиальные Ведомости, №17, (Кишинев 1894), 503-512.
- Стадницкий 1894а:** А. Стадницкий, Архимандрит Андроник, игумин Ново-Нямецкаго Свято-Вознесенскаго монастыря в Бессарабии. В сб.: Кишиневские Епархиальные Ведомости, №18 (Кишинев 1894), 547-557.
- Стадницкий 1895:** А. Стадницкий, Архимандрит Андроник, игумин Ново-Нямецкаго Свято-Вознесенскаго монастыря в Бессарабии. В сб.: Кишиневские Епархиальные Ведомости, №5, (Кишинев 1895), 7-143.
- Чудецки 1880:** П. Чудецки, Ново-Нямецкий монастырь. В сб.: Кишиневские Епархиальные Ведомости, №20 (Кишинев 1880), 977-996.
- Яцимирски 1898:** А. Яцимирски, Рукописи хранящиеся въ Ново-Нямецком монастырь в Бессарабии. Славянские рукописи Нямецкаго Монастыря в Румынии (Отд. оттиск из Древности. Труды Славянской комиссии Московскаго Археологическаго Общества) (Москва 1898).

Reference points in the historiography of the Noul Neamț Monastery. Issues and interpretations

Abstract

The history of the Noul Neamț Monastery (1864), both ecclesiastic and secular, is known mainly by sources published in the late 19th - early 20th centuries. Few papers written in recent years do not cover the entire variety of issues regarding the history of the monastery and its library. Large contribution to the historiography of the monastic library introduced hieromonk Andronic (1820-1893), who compiled the first catalogues of the collection. These catalogues require complex research involving long-term work with book collections in Moscow (State Historical Museum, Funds of Barsov and Shchukin), Saint-Petersburg (Library of the Academy of Sciences, Fund of Yatsimirsky) and in local archives (National Archives of the Republic of Moldova), which houses most of the catalogues (1864-1962) and a collection of books from the Noul Neamț monastic library (1199 volumes).

Историографические источники по истории Ново-Нямецкаго монастыря: Проблемы исследования

Резюме

История Монастыря Ноул Нямц (1864), церковная или светская, известна нам, в основном, в свете источников, опубликованных в конце XIX – начале XX веков. Немногочисленные труды, изданные в последние годы, не охватывают всего многообразия вопросов относительно истории монастыря и его библиотеки. Нельзя не отметить огромный вклад в историографию библиотеки Ново-Нямецкаго монастыря иеромонаха Андроника (1820-1893 гг.), составившего ее первые каталоги. Эти каталоги требуют комплексных исследований, предполагающих долговременную работу в книжных собраниях Москвы (Государственный исторический музей, фонды Барсова и Щукина), Санкт-Петербурга (Библиотека АН, фонд Яцимирского) и в местных архивах (Национальный архив РМ), где хранится большая часть каталогов (1864-1962) и коллекция книг библиотеки Ново-Нямецкаго монастыря (1199 экземпляров).

07.02.2014

Dr. Maria Danilov, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: danilovmaria@yahoo.com